

"Deutsch er blevet übergeil igen"; onlineudgave: "Tysk er blevet cool blandt storbyens intellektuelle".

Farø, Ken Joensen

Published in:
Dagbladet Politiken

Publication date:
2015

Citation for published version (APA):
Thorsen, L. (2015). "Deutsch er blevet übergeil igen"; onlineudgave: "Tysk er blevet cool blandt storbyens intellektuelle".Dagbladet Politiken.

Deutsch er bleivet übergeil igen

Mens danskerne bliver stadig dårligere til tysk, er det blevet moderne at udstyre barer, kulturhuse og tv-programmer med tyske navne. En leg med grimhedens æstetik, kalder en forsker det.

SPROG

Café Kreuzberg. Normalerweise. Bezzerwizzer. Tysk er blevet moderne blandt yngre intellektuelle og modebevidste danskere i storbyerne. Så barer, kulturhuse, spil og tv-programmer er blevet udstyret med – ofte let ironiske – tyske navne, hvoraf nogle også staves mere tysk og med flere z'er, end man gør det i Tyskland. En del af grunden er – muligvis –

LOTTE THORSEN

at danskerne har fået en mere positiv opfattelse af tysk. Eller også er det bare en leg med grimhedens æstetik.

»Tysk har i mange år været betragtet som usmart og kitschet i forhold til det æstetiske fransk, det eksotiske spansk og det universelle engelsk. Så hvis man i dag vil skille sig ud fra mængden, er det oplagt at vælge det mest foragtede af alle sprog i Danmark at profilere sig med«, siger lektor og ph.d. i tysk på Københavns Universitet, Ken Farø, som har fulgt og beskrevet udviklingen.

»Det er blevet en måde at signalere på, at man er cool. I hvert fald i storbyens subkulturer.«

Faktisk er det blevet så moderne, at også tyske firmaer er begyndt at tale tysk til kunderne i Danmark igen. Efter 1945 skulle tingene ellers helst hedde noget, der lød engelsk. De tyske hårprodukter Schwarzkopf solgte bedre under navnet Black Head, men i dag sælges de igen i Danmark under deres tyske navn.

Og Volkswagen kalder også deres nye Golf 'Das Auto' i danske reklamer og på deres danske hjemmeside.

Det var omkring årtusindeskiftet, at Ken Farø i gadebilledet og medierne begyndte at lægge mærke til, at det tyske sprogs status var under forandring.

Tysk har i mange år været, hvad Ken Farø kalder »de europæiske hovedsprogsparia i Danmark«. Og netop derfor er det blevet smart at kalde sin bar 'Märkbar' eller sit tv-program 'So ein Ding'. Ligesom når tøj, der tidligere er blevet betragtet som grimt, pludselig bliver moderne, fordi nogle bestemte mennesker tager det på.

»På et tidspunkt blev parkacoaten, som jeg forbinder med grimt 70'er-tøj, moderne igen. Vi kender det også fra navnemoden, hvor såkaldte bodeganavne som Werner, Henning og Tove nu er blevet moderne igen. Tysk er sprogenes Werner i parkacoat. Grim og latterliggjort og derfor cool i en snæver kreds af indviede frontriddere. Mens det for andre stadig er kedeligt, ligegyldigt eller forfærdeligt«, siger han.

Alpe-kitsch

Når det gælder kulturhuset Kraftwerk og det litterære mødested LiteraturHaus, kan navngivningen ifølge Ken Farø godt være et udtryk for den fascination af Berlin, som er opstået blandt danskerne efter Murens fald.

Men i andre navne er der en indbygget ironi, som mere får navnene til at lyde som karikaturer. Og det er »en leg med grimhedens æstetik«, når en café kalder sig 'Supergel', når en restaurant bliver døbt 'Gefährlich' (farlig), en blog 'Verderblich' (fordærvelig) eller når et – nu opløst – homoband kaldte sig Schwanz der Knaben.

»Det belastede forhold til tysk har gjort det oplagt og nemt at gøre grin med sproget. Min egen svigerfar gør det nærmest hver gang, vi ses. Man taler tysk for sjov, laver med vilje grammatiske fejl og skidt udtale. Måske for at kanalisere en gammel frustration ud over nederlag i skolen. Når en café kalder sig 'Heidis Bierbar', eller når en tøjbutik bliver døbt 'Haus-Frau', er det ikke ud af lutter begejstring for Tyskland. Heidis Bierbar lyder alpe-kitschet, og begrebet Hausfrau bruges herhjemme ofte lidt nedsættende«, siger Ken Farø.

»Tysk er navnet på en alvorlig halsbe-

tændelse, der indtil videre har ramt 84 millioner i Europa«. Sådan lyder et af skudsmålne om vores nabosprog, som Ken Farø har registreret på nettet.

Siden middelalderen har dansk af politiske, geografiske, økonomiske og kulturelle grunde været i tæt kontakt med tysk, og 30-40 procent af det danske ordforråd stammer fra det store naboland.

Modstanden mod tysk begyndte for alvor i Danmark i slutningen af 1700-tallet, hvor nationalt sindede blev trætte af, at tysk dominerede ved hoffet og i militæret og også del-

vis blandt håndværkere og købmænd i København. Men i første del af 1800-tallet talte og skrev store dele af adelen og borgerskabet i Danmark stadig tysk.

I den nationalistiske tid efter 1864 forsøgte man at få tyskklingende ord ud af dansk og kaldte sig 'Møller' i stedet for 'Müller'. Og med Anden Verdenskrig distancerede danskerne sig yderligere fra det tyske sprog og har næsten ikke optaget nye tyske låneord efter 1945.

»En slags misfostre mellem tysk og dansk«, kalder pensioneret lektor i tysk ved Københavns Universitet, dr.phil. Vibeke Winge, de nye tyske navne på barer og butikker i Danmark. Hun mener, at den tyske navnemode trods alt er et udtryk for, at vi har fået et mere afslappet forhold til sproget. Og når navnene ofte er stavet forkert, er det muligvis, fordi vi i dag er så dårlige til tysk, at vi kan tillade os det.

»Indtil Anden Verdenskrig var tysk det første fremmedsprog i Danmark, men siden 1945 har vekslende skolereformer gjort det muligt at afslutte skolen helt uden tyskkundskaber. Folk taler ikke tysk længere, så man kan måske omgås det lidt mere frit, når man ikke er bundet af, at man har lært hele grammatikken. Og så gør man i nogle tilfælde ordene endnu mere tyske, end de egentlig er, ved at kalde en bar for 'Märkbar' i stedet for 'merkbar'. Eller opfinder ord, der slet ikke findes på tysk.«

Det gælder eksempelvis det danske mødehus Baum und Pferdgarten, der blev

VIEL SPASS. Tyske navne findes særligt som bandnavne, firmanavne, blognavne, cafénavne og programnavne. Eller med lektor Ken Farøs ord i en »kreativ-kommerciel kontekst«. F. eks. kommunikationsbureauet Mensch, fotobureauet Das Büro, forfatteren Das Beckwerk, Riesen Bar og tv-programmet 'So ein Ding'. Pr-fotos

grundlagt i 1999 af de to designere Rikke Baumgarten og Helle Hestehave.

»Jeg har holdt flere foredrag om de dansk-tyske navne i Tyskland. Tyskerne synes ikke, det er specielt sjovt. De er ikke vrede over det, de kan bare ikke se komikken. Men det kan vi«, siger Vibeke Winge.

Det er flovt at være god til tysk

En blanding af had og kærlighed kalder oversættelsesforsker ved Københavns Universitet Henrik Gottlieb den tyske navnetendens i de danske storbyer, som afspejler det lidt dobbelte forhold, danskerne altid har haft til det store naboland.

»Efter Murens fald er danskerne blevet inspireret af det lidt rå kunstnermiljø i Berlin med billige huslejer og husbesættelser. Det er smart og samtidig lidt kikset. Og når man oven i købet staver navnene forkert, er det en slags gøren grin med det, fordi vi ikke helt alvorligt kan mene, at Tyskland er det nye forbillede. Det er nærmest flovt, hvis man taler skidegodt tysk. Engelsk og amerikansk kultur tager man til sig på en helt anden afslappet måde, hvor det tyske bliver lidt med et glimt i øjet og parentes omkring«, siger han.

På Københavns Universitet betragter censorformand for faget tysk og prodekan Jens Erik Mogensen bølgen af delvist ironiske tyske navne som et skridt i den rigtige retning. Og håber på, at det er begyndelsen på en tendens, der vil gøre tysk mere populært i Danmark.

Det trænger faget også til i en verden, hvor det meste drejer sig om engelsk. Tysk er nedlagt som fag på RUC, den tyske tolkeuddannelse er nedlagt på CBS, i Aalborg har man kun ganske få tyskstuderende, og på Københavns Universitet, hvor det er størst, optager man omkring 60 studerende om året, hvilket er under en tredjedel af de studerende, som hvert år optages på engelsk. Men stadig næsten dobbelt så mange som for ti år siden.

»Vi kan se, at interessen for det tyske er vokset betydeligt i ungdommen efter Murens fald. De unge orienterer sig meget mod Berlin, måske mere end mod hele Tyskland, men det er en god start i hvert fald«, siger han.

O.k. at holde med tysk landshold

Da Jesper Bülow i 2006 skulle lancere det brætspil, han selv havde udviklet, for-

nemmede han, at det begyndte at være »rigtig funky« at orientere sig imod Berlin, og at mange små butikker og værksteder begyndte at tage tyske navne. Han havde ikke rigtig noget markedsføringsbudget og tænkte, at hvis han skulle have sit spil ud til *firstmovers*, der var socialt aktive og blev set op til, så var det nok ikke så dumt med et tysk navn.

Spillet kom til at hedde 'Bezzerwizzer'. Ikke fordi Jesper Bülow ikke kan stave, men fordi han gerne ville have et varemærke, han kunne beskytte. Og det er svært med et ord som 'Besserwisser', der allerede optræder i ordbøgerne.

»Der ligger ikke nogen ironi i det. Da jeg valgte et tysk navn, var det, fordi jeg synes, det havde noget moderne over sig. Og fordi 'Besserwisser' er et kendt begreb og betegner en person, man hader og elsker på én gang«, siger han.

Jesper Bülow har for nylig lanceret spillet i Holland og Belgien, hvor man i de ældre generationer »stadig ikke har noget afslappet forhold til tyskklingende navne«, så:

»Der har vi haft mange diskussioner om, om det var okay. Mine forældres generation har det også sværere med det tyske. Jeg er 43 år og har det afslappet med at holde med det tyske landshold – det har min far ikke.«

lotte.thorsen@pol.dk

FAKTA

DANSKE ORD FRA TYSK

Siden middelalderen har det danske sprog været under stor indflydelse af både **plattysk** og **siden højtysk**. 30-40 procent af det danske ordforråd stammer fra tysk. Det gælder ord som **skrædder**, **vaterpas**, **schæfer** og **dørslag**. En fjerdedel af vores efternavne kommer ligeledes fra tysk. Det gælder blandt andet **Burg**, **Schmidt**, **Schleimann**, **Stenz**, **Stegger**, **Schönberg**, **Schultz**, **Kettermann**, **Metz**, **Fetterlein** og **Dohrmann**.

Siden 1945 har dansk næsten ikke importeret tyske låneord.